

מראי מקומות- חולין קל"ט

ר' יוחנן בן יוסף אומר, הקדיש חי' ואח"כ שחטה, פטור מלכסות, וכו'- תמה רעק"א, מהו הדמיון בכלל, הא מה דשחטה ואח"כ הקדישה דחייב בכיסוי הדם, היינו משום דכל הפטור מכיסוי הדם היכא דקדשה בשעת שחיטה הוא מטעם שחיטה שאינה ראוי, וא"כ, אם כבר נשחטה קודם שהקדישה, א"כ אין סברא כלל לפוטרה מדין הקדש, משא"כ לענין דין שלוח הקן, אין שייך ענין שלוח כראוי, כיון דצריך למסור לגזבר, וא"כ י"ל דפקע חיוב שילוח, והניח בצ"ע. וע' בחזון איש (יו"ד רי"ד לסוגיין) שתי' דהתם מיירי דתכף לאחר שחיטה אקדשה, קודם שיצא דמה, ואשמעינן דאע"ג דדם הקדש הוא, וראוי למוכרו לזבל או לכלבים, וכשמכסהו בעפר הרי הוא גוזל את ההקדש, מ"מ, כיון דכבר נתחייב במצות כיסוי, א"א להקדש לזכות ולעכב מלעשות מצותו. וא"כ, שפיר מייתי ראי' מהא לשילוח, דהיכא דאגבה האם ומקדשה, דשוב לא שייך להפקיע דין שלוח שחל עליה מכבר במה שהקדישה אח"כ. אבל בגמ' לעיל י"ל דמיירי בהקדישה חי' וצריכה העמדה והערכה, ולכן בלא"ה לקבורה אזלא, ולכן אינו מפסיד להקדש כלום במה שכיסה הדם.

(1) כיון דמרדו פקעה קדושתיהו- כ' תוס', שמעי' מהכא דאווזים ותרנגולים של חולין שמרדו בבעליהם והלכו להן, הוי הפקר, והמחזיק בהן זכה בהן, דהא הכא היינו טעמא, כיון דמרדו הוו הפקר וחייבין בשלוח. וכ' הרמב"ן לפרש דברי הגמ' בב' אופנים, א', דהקדש דמים אינו קנין הגוף ממש אלא שעבוד ממון שיש לו עליו, וכיון שנתיאש הגזבר או המקדיש משום שמרדו, הו"ל כהפקר, ופקע לי' השעבוד ממון שיש לו לגבוה עליו. ב', אפי' בקנין הגוף ממש כה"ג הפסידו בעלים, דכל דאי אפשר לבעלים להחזירה, יצא מרשות בעלים והוי הפקר, וא"כ, אף זו יצאה מרשות גבוה ונעשית חולין ושל הפקר (אם לא אמרי' דהכל בבי גזא דרחמנא הוא). וכ' הקובץ הערות (נ"ב, ו') דלכא' אינו דומה להא דפקע מרשות

(א) אי דגמר דיני', בר קטלא הוא- פרש"י, ומהיכן נמלט. והק' החי' הר"ן, לוקמי' דברח אחר שנגמר דינו. ולכן פי' דמימרא דרבינא קא דייק, דאמר להביאו לב"ד, הא בר קטלא הוא ומצוה להמיתו, דהא כבר נגמר דינו, ולמה צריך להביאו עוד לב"ד. ועוד תי' דקו' הגמ' הוא דכיון דבר קטלא הוא, אסור בהנאה, ולכן פשוט שאינו משלחו, שלא אמרה תורה שלח לתקלה.

(ב) אלא דלא גמר דיני', ובעי לאתויי' לבי דינא, וקיומי בי' ובערת הרע מקרבך- ע' בחי' הר"ן שהביא מי שהק', ליתי עשה ולא תעשה דשלוח ולידחי עשה דובערת. והביא הר"ן שתי' דעשה דובערת עדיף טפי, מפני שזה על כרחו מצוה עליו לבערו, אבל שלוח מי הוה מצוה המוטלת עליו, הרי אם לא רצה ליקח הבנים, פטור מלשלח, והלכך עשה כי הא לא דחי אפי' לאו גרידא. ותמה הר"ן ע"ז, הא אפי' עשה ולא תעשה אינו דוחה עשה, ומ"מ עשה גרידא דוחה לא תעשה, אבל מעולם לא אמרי' דעשה, אפי' אם אלים, שיש עמה לא תעשה, דוחה עשה, וא"כ צ"ע קו' נולכא' יש לדקדק מתי' זו שהביא הר"ן דהיכא דאינו רוצה הבנים, אין שום מצוה לשלח האם, וכבר זה של החות יאיר שהבאנו לעיל (קל"ח).

(ג) אילימא דהוה לי' קן בתוך ביתו ואקדשי', מי מיחייב, כי יקרא קן צפור פרט למזומן- ע' במנחת חינוך (תקמ"ה, כ'), דהק' דלכא' הי' שייך לומר דהקדיש האם שיש לו, וקננה על ביצים שאינם מזומנים, וכ' להוכיח מזה דהדין דצריך להיות אינם מזומנים קאי גם על האם, ולא רק על הביצים.

(ד) אלא דאגבה להאם ואקדשה- הק' הרמב"ן, איך מותר לו ליטול האם, הא תנן לקמן דהנוטל האם ומשלח הבנים חייב, ומבואר דאסור ליטול האם. ותי' די"ל דמיירי שנטל האם שלא ע"מ ליטלה לעצמו, ולא ליטול את הבנים, אלא ע"מ להקדישה, וכיון שכן, הרי נתחייב בשילוח מעיקרא.

(ה) אלא דאגבה להאם ואקדשה והדרה, מעיקרא איחייב לי' בשילוח מקמי דאקדשה, דתניא,

(ט) **מצא קן בראשו של אדם מהו- כ' החתם סופר** דנראה דבשאר בעלי חיים (שאינם מעופפים) פשוט דאם מצא קן על ראשם שיש מצות שלוח הקן, דלא עדיפי מכל עץ. אך אדם, אין עיקרו גופו על הארץ, אלא נשמת אלוק בקרבו. וא"כ, מצד א' הוי כמו נשר בשמים, ולכן אצלו מסתפק הגמ'. ואפ"ה פושט הגמ' מהא דעל ראשו נקרא אדמה ולא עפר, אלמא דאף אדם נקרא ארץ ושייך למצות שלוח, וכ' שכן משמע מהרמב"ם.

הדיוט, דהתם הטעם הוא משום יאוש, ויאוש אינו מפקיע מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, וא"כ אכתי של הקדש הוא. וכ' דצ"ל דהכא מטעם אבודה ממנו ומכל אדם הוא, ובכח"ג נפקע הקנין מיד. והוסיף הרשב"א דלהכי איצטריך קרא בקדושת מזבח, דאי לאו דמעטי' קרא, ה"א דאפי' בקדשי מזבח יצא מרשות הקדש וחייב בשילוח, קמ"ל. וכ' הקובץ הערות (שם, ז'), דיתכן לומר דהשתא דגלי קרא דפטורין משילוח, ילפינן מינה לכל מקום דקדושת הגוף אין הקדושה תלוי' בקנין, ואף אם פקע הקנין לא פקע הקדושה. אבל הק', מנין להרשב"א דבלא קרא ה"א דגם בקדושה"ג הי' פקע הקדושה בכדי, דלמא לעולם אמרי' מסברא דקדושת הגוף לא פקע, ומה דצריך קרא הוא רק לומר דבהקדש אין דין שילוח. וכ' דמשמע מדבריו (וכן מדברי הר"ן שכ"כ) דמסברא ידעי' דאין שילוח נוהג בהקדש, אלא דמסברא היינו אמרי' דשוב אינם הקדש לאחר שמרדה, קמ"ל קרא.

(ז) **יכול יחזור בהרים וכו'- ע' בחתם סופר** שהביא מש"כ החות יאיר להוכיח מכאן דטעם מצות שלוח הקן אינו משום כדי לעזור רחמי שמים, דא"כ שפיר יהי' ענין לחזור בהרים, אלא רק במקום דצריך לבנים יש לו מצוה לשלח האם, אלא כמש"כ הרמב"ן על התורה ללמדנו שלא להתאכזר.

(ח) **ת"ל כי יקרא במאורע- ע' בחתם סופר** שהביא מה שהק' התורת חיים דא"כ בטעינה ופריקה והשבת אבידה, דכתי' עזב תעזוב, וכו', וכיון דלא כתיב כי יקרא, א"כ מהכ"ת שאינו צריך לחזור בהרים לקיים המצוה. עוד הק' החת"ס, מהכ"ת לדרוש פרט למזומן, דלמא קרא דכי יקרא רק בא למעט שאינו צריך לחזור בהרים. ולכן פי' החת"ס דהדרשה אינו מהא דכתי' "יקרא", אלא מלשון "כי", דמשמע "אם", דאינו מחוייב להחזיר אחריו, אלא דאם תראהו יש עליו מצוה לשלח האם, וכן בטעינה וכו', דכתי' אצלם "אם", שפיר מסתבר דאינו חייב לחזור אחריה. וכיון דכל הדרשה הוא מהא דכתי' כי, א"כ עדיין מיותר "יקרא" למעט מזומן.